

El concepte versus la forma

Convivència de l'art objectual envers el conceptual

Fonaments de les Arts II, Bloc 2.

Continguts transversals. Lliurament 2

Departament d' Arts

Cristina Calderón Puig

La imatge de la portada mostra una fotografia de l'obra d' Ignasi Aballí, *algo, nada* (2014). La imatge està publicada a <https://interartive.org/2016/03/ignasi-aballi>.

Concepció, recerca, disseny, desenvolupament i publicació a càrrec de
Cristina Calderón Puig,

Barcelona, 1 de febrer de 2018.

Sobre els continguts del lliurament

Els continguts de la matèria de Fonaments de les Arts estan basats en diferents lectures i recerques de llibres generals dedicats, en la seva majoria, a la divulgació de la història de l'Art. Tanmateix, és una matèria que té com a objecte d'estudi de les obres i les produccions artístiques, incloent-hi les manifestacions de la cultura visual, les arts escèniques i la musical. Comprèn diferents períodes històrics i diferents civilitzacions perquè es pretén donar una visió global dels canvis i continuïtats de les arts, centrant l'atenció especialment en les manifestacions artístiques dels períodes més recents.

Fonaments de les Arts és una matèria comuna d'opció dins la modalitat del Batxillerat artístic, per la qual cosa, el seu temari està supeditat i configurat segons el currículum vigent publicat pel Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

Índex de continguts

El concepte versus la forma

1. La recerca de la bellesa ideal. El cànon.	5
2. La persecució de la bellesa. L'objecte artístic.	6
3. La forma com a significat.	7
4. L'art que no es manufacturat per l'artista.	8
5. L'art que no emociona.	9
6. L'espectador com a pensador que completa l'obra .	11
7. L'art del temps, l'espai i els successos	12
8. Quan l'objecte també es concepte.	13

El concepte versus la forma

1. La recerca de la bellesa ideal. El cànon

El cànon de bellesa és el conjunt d'aquelles característiques que una societat considera convencionalment com bonic o atractiu, sigui en una persona o objecte. És històricament variable i no és comú a les diferents cultures. Aquesta bellesa de l'atractiu personal és el que ha atret l'interès de múltiples pensadors al llarg de tota la història.

Imatge publicada a <http://pentavox.net> "Rompiendo con los cánones de belleza"

En tots els períodes artístics s'han perseguit i perpetuat standards inabastables.

Actualment, el **moviment body-positive** (dones amb nas gran, pigues i plus-size que presumeixen de la seva bellesa única) conviu amb un **model molt excloent**: mostres de bellesa perfecta, alimentada pel mateix Photoshop. Alguns parlen de la fi del cànon impossible mentre que altres exalten la tirania de la perfecció ideal.

2. La persecució de la bellesa. L'objecte artístic.

Venus recreándose en la música, Tiziano,
Imatge publicada a: <https://www.museodelprado.es>

Copsar l'ideal del cos humà no ha estat l'única fixació dels artistes, també la persecució de la bellesa més sublim a partir d'objectes, de l'entorn, del quotidià o del paisatge. En una consecució de períodes amb els seus propis cànons i gustos.

L'objecte artístic, doncs, correspon a l'ideari propi d'un període i d'una societat. Fins a finals del s.XIX podem parlar de la uniformitat de criteris i de normes estètiques traçades per les acadèmies que anaven variant segons les modes. Així les obres d'art han de seguir unes «normes» que corresponien al gust imperant.

El cànon, les normes, les proporcions, la moda, el gust... configurarien l'art fins el s. XX.
L'experiència de l'art es fonamentava en el gaudi estètic de la forma, retiniantament.

Amb les **Primeres Avantguardes del s. XX**, com hem vist a l'anterior lliurament, els artistes exploraren nous camins de recerca lluny dels cànons formals, i cercant nous reptes fora de la idea de la bellesa tradicional.

En els períodes cubistes, fauvistas, dadaistes, s'aproparen a cultures africanes, primitives, en cerca de nous patrons formals i noves mirades de veure el món. Un pas endavant envers la llibertat creativa, sens dubte, però supeditada encara al pes de la forma i del paper de l'espectador respecte l'obra d'art. Encara, doncs, s'entén l'art com a un consum passiu d'imatges, de melodies, de representacions escèniques...

Època cubista. Picasso

3. La forma com a significat

En el camí de les Avantguardes cap a la depuració formal, els artistes anaren allunyant-se d'allò anecdòtic o innecessari per a arribar a l'essència. No va ser un procés ràpid ni lineal. Hi ha múltiples vies d'experimentació simultànies en el temps. Podeu llegir més detalladament sobre aquests períodes artístics als continguts del lliurament 2 que trobareu a l'aula: «**S.XX. Primeres avantguardes II: Constructivisme, Neoplasticisme, Dada i Surrealisme**».

Comença un camí envers l'art com a concepte, l'art com a idea, pensament i experiència intel·lectual, on **l'espectador no només mira, sinó que pensa**.

L'obra d'art ja no acabarà a la tela o l'escenari, sinó que s'haurà de completar en l'espectador. La seva interpretació dependrà doncs, de la cultura, de la formació i de la informació del públic.

Alphonse Allais fou un escriptor i humorista francès nascut a Paris el 1905. Es considera un antecessor de l'art conceptual per les seves col·leccions d'escrits i acudits. Anterior a qualsevol moviment d'avantguardes, Allais intuï els fonaments del Dadaisme o del Minimalisme. Segons l'escriptor:

«Les paraules poden ser més significatives que les imatges»

Source gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France

Marxa fúnebre composta pel funeral d'un gran home sord. Alphonse Allais.

4. L'art que no es manufacturat per l'artista.

Robert Montgomery és un poeta, artista i escultor nascut a Londres, conegut per les seves instal·lacions creades a partir de la llum i el text. Montgomery treballa en una tradició **post-situacionista**, principalment en espais públics. És considerat com una figura líder en el món conceptual de l'art .

Algunes de les seves poesies públiques més famoses són texts en blanc sobre fons negre enganxats a tanques publicitàries per Londres com a part de la seva convicció que **l'art i la poesia s'han de treure de la galeria i entrar en un món més ampli i quotidià.**

Malgrat no ser un pintor i no deixar la seva empremta en les seves obres (no s'hi veu el gest, ni el traçat ni el caràcter de l'artista), Montgomery es considera hereu dels artistes del Romanticisme, així com dels paisatgistes anglesos que volien capturar allò sublim en la Natura. A la seva obra, però, no hi intervé directament amb les seves mans, no hi ha una execució tècnica magistral ni virtuosisme.

El grau d'emocionalitat, però, es igualment colpidor així com la bellesa.

Quan una obra d'art en transmet emoció, sigui formal o conceptual, no ens consta entendre el seu valor artístic. Per al públic general, és més difícil captar-ne la valia, quan es tracta d'obres allunyades de les emocions, de la bellesa, de la poesia o del sublim.

5. L'art que no emociona

«*Merda d'artista*» és el títol d'una obra del polèmic artista conceptual **Piero Manzoni**, exposada per primera vegada el 1961. Es tracta d'una mordaç crítica del mercat del art, en què la simple signatura d'un artista amb renom produeix increments irracionals en la cotització de l'obra. Consisteix en 90 llaunes cilíndriques de metall de cinc centímetres d'alt i un diàmetre de sis centímetres i mig que contenen, segons l'etiqueta signada per l'autor, Merda d'artista. Contingut net: 30 grams. Conservada al natural. Produïda i envasada al maig de 1961. Es van posar a la venda al mateix valor que llavors tenien trenta grams de or, i avui dia el seu preu arriba a xifres de quatre i cinc dígits en euros, en les poques ocasions en què alguna d'elles surt a la venda o subhasta.

en el seu llibre *Per què un nen de cinc anys no va fer això*, escriu que *Merda d'artista*

...Satiritzava el mercat de l'art, el culte a l'artista, el consumisme i el malbaratament. L'artista també estava oferint un nou article de producció en massa amb un nou empaquetatge (que ell va crear usant paper cafè o periòdic i corda, segellat amb cera vermell i un segell de metall amb el seu nom). Per aquell temps els artistes pop explotaven al màxim els empaquetatges, i la decisió de Manzoni de valuar tan altament seu excrement va fer una clara referència a la tradició de l'art vist com una mercaderia glorificada, emfatitzant la idea que qualsevol cosa amb la signatura d'un artista es convertia en alguna cosa valuosa, sense importar el seu contingut.

« L'art sense idees es simplement decoració »

Chris Burden (1946-2015), va ser un artista estatunidenc. La reputació de Burden com artista va començar a créixer a principis dels anys 70 després que fes una sèrie de controvertides performances en les quals la idea del **perill personal** com expressió artística va ser central. La seva obra més coneguda d'aquesta època va ser potser Shoot («Tir») –realitzada el 1971, quan una ajudant li va disparar en el seu braç esquerre a una distància d'uns cinc metres. En altres performances dels anys 70 van ser crucificat, gatejat sobre vidres trencats o ficat en un sac sota un cotxe enmig del carrer.

No podem entendre, però la seva obra d'una manera anecdòtica o literal. Si anem més enllà en el context històric, podem entendre-la com a un toc d'atenció sobre la cultura americana de les armes de foc, sobre la guerra del Vietnam i la presència de la violència en la nostra societat, acceptada i normalitzada, ja des de llavors.

Va ser un dels representants del **body art** en els anys 70, moviment en el qual s'utilitzava com a material principal el propi cos dels artistes, i del qual van sorgir performers tan coneguts com Marina Abramovic i Ulay.

Entre les **principals característiques de l'art conceptual** esmentem les següents:

- Les idees i els conceptes són la característica principal de l'art, l'estètica i les preocupacions materials tenen un paper secundari en l'art conceptual.
- Els temes de l'art conceptual poden dedicar-se a explorar, testificar, qüestionar, criticar o denunciar la realitat actual de l'entorn social, polític o econòmic.
- Utilitza la ironia, sàtira o la polèmica en la seva forma de manifestació buscant la reflexió i la lectura del concepte artístic.
- Es redueix la presència material de l'obra, el que es coneix com desmaterialització de l'art, i aquesta és una de les característiques principals.
- Va néixer com una reacció contra els principis del formalisme.
- L'art conceptual és un terme molt ampli i inclou diverses pràctiques artístiques

6. L'espectador com a pensador que completa l'obra

A partir de les Segones Avantguardes, l'art esdevé no sols un producte de contemplació estètica, sinó un mitjà d'expressió d'idees, de conceptes, una via per al posicionament ètic i polític. A partir de llavors conviuen paral·lelament corrents més formals hereves de la tradició acadèmica que entén l'art com a maestria, ofici, emoció o virtuosisme, amb altres vies conceptuals, que anteposen el significat a la forma.

Exposició de l'artista polac Pawel Althamer. Berlin, 2012, on el públic dibuixa i construeix l'exposició.

Algunes propostes artístiques demanen la intervenció física del públic com a co-autors, altres obres també deixen en mans de l'espectador la lectura de l'obra, doncs es aquest qui finalment interpreta, i per tant, acaba el missatge. Es en funció del bagatge de l'espectador, de la seva experiència, cultura i circumstàncies personals, que es fa la lectura de l'obra d'art. Òbviament, moltes obres d'art, més exigents en el seu discurs, son incompreses pel públic majoritari.

L'art conceptual no es, però, homogeni en els seus propòsits. Veurem que al llarg dels segles XX i XXI hi ha múltiples accepcions del terme, i que cada artista l'entén d'una manera molt personal: Vídeo-art, instal·lacions, performances, art-objecte, Ready-made, gràfica alternativa, fotografia conceptual, Fluxus, Mail art, i qualsevol altre format que serveixi com a via d'expressió a l'artista.

7. L'art del temps, l'espai i els successos

Performance realitzada per l'artista Spencer Tunick a Àmsterdam . el <https://culturafotografica.es>

El fotògraf porta des de l'any 1992 documentant el cos nu en espais públics, tant a través de la fotografia com del vídeo, i des de 1994 ha organitzat més de 50 instal·lacions de grup. Tunick va batre el seu propi rècord en reunir a Barcelona a 4.500 persones que es van prestar a ser fotografiades sense roba.

L'art d'acció, performance, body art, happenings...va néixer als anys 60, fruit de l'experimentació del grup Fluxus. Els seus membres perseguïen la idea de que l'art ha de ser com la vida. Per tant, no entenien el concepte del museu, ni del mercat de l'art, ni de la perdurabilitat de l'obra. Al contrari, els artistes es mostraren interessats per l'exploració dels límits de l'art, les relacions entre art i vida, així com la documentació emocional i intel·lectual dels canvis i conflictes polítics i socials de l'època a través d'estratègies artístiques innovadores.

D'ençà, s'han experimentat amb innumbrables camps d'expressió artística. L'obra d'art transcendeix més enllà de la imatge, del format o de l'objecte artístic i esdevé experiència vital.

8. Quan l'objecte també es concepte.

La forma d'una idea, o el que explica una forma.

Una carta, com tot text, pot tenir diferents lectures, moltes interpretacions.

Una carta que posà fi a una relació amorosa va ser la inspiració perquè l'artista francesa **Sophie Calle** creés l'obra "Cuida't molt".

Sophie Calle ho explica de la següent manera: "Vaig rebre un correu electrònic dient-me que tot havia acabat. No sabia com respondre. Era gairebé com si no tingués significat per a mi. Acabava amb les paraules: "Cuida't molt". I així ho vaig fer. Després vaig demanar a **107 dones que interpretessin la carta**, respondre-la per mi. Era una manera de prendre el temps per al trencament. Una manera de tenir cura de mi mateixa ". Ella els va enviar aquesta carta a una criminòloga, la seva mare, una jugadora d'escacs, una psiquiatre, una nena, una actriu, una adolescent, una vident, una mediatra... fins a 107 dones diferents perquè la comentessin. Perquè fessin alguna cosa amb això. Algunes de les respostes són en vídeo, altres en carta, en dibuix, en format de text com a contracte, diagnòstic, mapa, una cançó, una interpretació teatral...cadascuna de les dones dona visió interpretant amb múltiples matisos diferents, fent una lectura personal, difuminant la realitat, i per tant evidenciant que la realitat objectiva no existeix, fora de la pròpia experiència.

L'obra de Sophie Calle es un perfecte exemple de com el concepte no està exempt de forma i viceversa.

Per acabar, us recomano un excel·lent vídeo que us pot ajudar a entendre l'art conceptual. Podeu descarregar el codi QR o be clicar a l'enllaç.

¿Quién le teme al arte conceptual?

Si no disposeu d'un lector QR aquí en teniu [l'adreça web del vídeo.](#)

